

Пояснення до завдань сертифікаційної роботи з УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ пробного тестування «ЗІГЗАГ» – 2015

Частина 1 Українська мова

1. Правильно наголошене слово знаходиться в рядку **В чорно́зем**. В інших словах треба так: **А** беремо́, **Б** ца́рина, **Г** катало́г.
2. Орфографічну помилку допущено в слові рядка **Б арфяр**, бо в українських словах перед *я, ю, є, ї* після *б, п, в, м, ф* (в коренях слів), якщо перед ними немає інших приголосних, крім *р*, вживається апостроф. Тому треба писати слово так: арф'яр. В інших варіантах орфографічних помилок немає.
3. Неправильною є форма слова у варіанті **Б віддячити грошами**, бо множинний іменник *гроші* в О.в. може мати тільки такі паралельні форми: грішми і грошима. В інших варіантах – граматично правильні форми.
4. За допомогою суфікса *-ов-* утворяться прикметники від усіх іменників рядка **В річ, палац, гранат, вечір**, бо суфікс *-ов-* пишеться після літер на позначення твердих нешиплячих приголосних: палацовий, гранатовий, вечоровий, а також у прикметниках, які мають перед цим суфіксом шиплячий (**ж, ч, ш, щ**), м'який приголосний або *й*, причому наголос падає на закінчення: речовий. В інших варіантах буде так: **А** ситцевий, бойовий, алюмінієвий, службовий. **Б** святковий, грошовий, фінансовий, липневий. **Г** кільцевий, калачевий, матчевий, взірцевий.
5. Неузгоджене означення міститься в реченні **В Кава по-угорськи йому не смакувала**, бо означення *по-угорськи* виражене прислівником та поєднується з пояснюваним іменником *кава* способом прилягання. В інших варіантах означення узгоджуються з іменниками в роді, числі та відмінку: **А** Весело усміхнені люди сновигали вулицями міста. **Б** До школи зайшли розгнівані батько й син. **Г** З високого неба лине тужливий крик журавлів.
6. Складносурядне речення утвориться, якщо до речення *Сміється сніг скрізь на безмежжі доріг...* додати частину варіанта **Г і в серце закрадається журба**, бо в такому разі дві граматичні основи *сміється сніг* та *закрадається журба* будуть рівноправними, незалежними одна від одної, і поєднуватимуться між собою сурядним еднальним сполучником *і*. В інших варіантах: якщо додамо частину варіанта **А заводячи в гаю пісню невеселу**, матимемо просте ускладнене відокремленою обставиною речення. Після додавання частини варіанта **Б вітер заводить в гаю пісню журливу** речення стане складним безсполучниковим. А частина варіанта **В від чого дітлахи радіють**, додана до нашого речення як залежна до головної, зробить його складнопідрядним.
7. Відокремленим означенням, вираженим дієприкметниковим зворотом, ускладнено речення **А перше** – На покуті, залитий сонцем, під сліпучою синявою неба сидів старий Чумак.
8. Синонімом до виділеного в третьому реченні слова є слово у варіанті **Б непрофесійно**.

9. З великої літери необхідно писати слово в реченні **Б третьому** – з *Божою* іскрою, бо назви божеств та похідні від них прикметники завжди пишуться з великої літери. В інших реченнях слова писатимуться з малої літери.

10. Стиль тексту – **Г художній**, тому що в ньому наявна образність та експресивність – ознаки художнього стилю.

11. Дві букви позначають один звук у всіх словах рядка **Г джміль, дзвін, Донеччина, сіллю**.

12. Подвоєння літер в усіх словах іншомовного походження відбувається у варіанті **А Пабло Пікассо, Яффа, Мекка, Ахіллес**, бо у власних назвах та похідних від них одиницях зберігається подвоєння літер на позначення однакових приголосних, якщо воно є у мові, з якої слово запозичене. В інших варіантах буде так: **Б** контрреволюція, анотація (виняток), аббревіатура, мулла. **В** Джульєтта, алея, коментар, комерція. **Г** атракціон, імміграція, акорд, апеляція. **Д** алерго, ірреальний, касир, опозиція.

13. НЕМАЄ лексичної помилки в рядку **Д завдавати збитків**. Інші варіанти потребують редагування: **А** скасувати закон (відмінити – русизм). **Б** багатий врожай (родючий – той, що родить, врожай – те, що вродило, тавтологія). **В** колишні учні (бувші – русизм). **Г** працювати як директор (в якості директора – калька з російської мови («в качестве»)).

14. Через дефіс треба писати кожне складне слово рядка **Д міні-спідниця, віце-прем'єр, психолого-педагогічний**. В інших варіантах буде так: **А** світло-блакитний, кисломолочний, греко-католицький. **Б** м'ясо-молочний, радіопередача, кримськотатарський. **В** іванофранківець (хоча *Івано-Франківськ, івано-франківський!*), південно-західний, экс-президент. **Г** народнописенний, червоногарячий, контр-адмірал.

15. Правильно утворено обидві форми кличного відмінка іменників у рядку **Г душе, колего**. В інших варіантах треба так: **А** лікарю, МиколО. **Б** матусю, синУ. **В** місяцю, ЮріЮ. **Д** СтепанЕ, робітницЕ.

16. У реченні *Між цими державами встановилися дружні...* пропущене слово **А відносини** (відносини – зв'язок між державами або групами людей). Інші варіанти є неправильними, бо: **Б** відношення – взаємозв'язок між предметами, явищами, величинами, також аспект, погляд. **В** взаємини та **Д** стосунки – зв'язок між людьми. **Г** взаємовідношення – взаємне відношення, взаємний зв'язок, взаємна залежність різних величин, предметів, явищ.

17. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прислівників відбудуться в усіх словах рядка **Г важко, дорого, вузько, високо, низько** (важче, дорожче, вужче, вище, нижче). В інших варіантах буде так: **А** рідкіше або рідше, швидше, повільніше, спокійніше, рухливіше. **Б** тепліше, глибше, лагідніше, кисліше, частіше. **В** довше, коротше, триваліше, цілеспрямованіше, солодше. **Д** різкіше, тихіше, голосніше, простіше, складніше.

18. Стилістичного редагування НЕ потребує речення **В Пане директоре, я приніс заяву**. В інших варіантах буде так: **А** Продавцю, покажіть мені *ту червону* сукню (звертання до особи в українській мові потребує форми кличного відмінка; загальноживаними є стягнені форми прикметників, нестягнені форми (*тую, червону*) здебільшого трапляються в народній творчості та поезії). **Б** Ця власність закріплена актом *дарування* (даріння – русизм). **Г** Академік Вернадський *зробив* великий *внесок* у розвиток науки України (вклад – це русизм, а вносити внесок – це тавтологія, якої варто уникати). **Д** Ви *сказали*, що маєте чудові *зразки* (числова форма дієслова має збігатися з числовою формою займенника; **образи** – 1. Багаторічна

трав'яниста рослина з повзучим членистим кореневищем і серцевидним, загостреним листям на довгих черешках. 2. Зменш. до **образ** (ікона) 3. *снец*. Невеликий художній твір (перев. прозовий), побудований на матеріалі якогось конкретного життєвого факту чи події. 4. *заст.* Малюнок, картинка. За змістом речення зрозуміло, що малися на увазі саме якісь показові та зручні зразки, що скальковано в реченні словом *образки* – з рос. *образцы*).

19. Допущено помилку в правописі особових закінчень дієслів у рядку **Г варЮть, клять**. Оскільки дієслово *варити* належить до II дієвідміни, бо в закінченнях 2 особи однини і множини треба писати *и*, то в 3 особі множини має бути закінчення *–ать* (*–ять*).

20. Префікс *пре-* в усіх словах пишеться в рядку **Д прегарячий, пресвітлий, преподобний, пресвятий**. В інших варіантах треба так: **А** презирство, пригнічувати, привабливий, превражий. **Б** приготуватися, пригрозити, примружливо, премудрість. **В** прощати, пригріти, прекомічний, прелюд. **Г** придбати, придворний, приборкувати, примірювати.

21. Частки використано в рядку **Г майже закінчив, таки домовились, хотів би, навряд чи знаходиться**. В інших варіантах часток немає: **А** їхній (займенник) винахід (іменник), під (прийменник) стелю (іменник), через (прийменник) поле (іменник), над (прийменник) книжкою (іменник). **Б** несподівано (прислівник) гримнуло (дієслово), виконано (дієслово) як-небудь (прислівник), як (сполучник) зіронька (іменник). **В** поринати (дієслово) раз у раз (прислівник), так швидко (прислівники), кудись (прислівник) пішов (дієслово), мов (сполучник) килим (іменник). **Д** поміж (прийменник) рам (іменник), крізь (прийменник) терни (іменник), як (сполучник) мрія (іменник), війна (іменник) і (сполучник) мир (іменник).

22. Граматично правильно утворено словосполучення **В зустрінемося за двадцять хвилин до сьомої**. В інших варіантах порушено граматичні норми на позначення часу, оскільки, запитуючи про час, ставимо запитання «*Котра година*» (а не «*Скільки годин*»). Відредаговані словосполучення виглядатимуть так: **А** побачимося рівно *о дев'ятій*. **Б** чекатиму на тебе *за двадцять до сьомої*. **Г** прийшов *о п'ятнадцятій* двадцять п'ять. **Д** прокинувся *о шостій десять*.

23. У реченні *Помилувавшись біля Неви (1) казковими Сфінксами (2) які сьогодні були кумедно хмурими (3) бо розтавала наморозь (4) пригріта сонцем (5) я почвалав на величезний (6) постійний міст* коми треба поставити на місці цифр **Б 2, 3, 4, 5** (*Помилувавшись біля Неви казковими Сфінксами*, – кома ставиться для відокремлення обставини, вираженої дієприслівниковим зворотом, до того ж перед підрядною частиною, приєднаною сполучним словом *які*; *які сьогодні були кумедно хмурими*, – кома ставиться перед підрядною частиною, приєднаної підрядним причиновим сполучником *бо*; *пригріта сонцем*, – комами з обох боків виділяється відокремлене означення, виражене дієприкметниковим зворотом, що стоїть після означуваного слова *наморозь* в середині речення).

24.	Фразеологізм	Синонім
	1 топтати ряс	Д вік вікувати (<i>жити</i>)
	2 пустити червоного півня	А обернути в попіл (<i>підпалити, спалити</i>)
	3 зуби з'їсти	В побувати в бувальцях (<i>мати в чомусь досвід, знання</i>)
	4 укласти в копи	Б напхати пельку (<i>дуже багато з'їсти чого-небудь</i>)
		Г кинути вогнем-блискавицею (<i>дуже розгніватися на когось</i>)

25. *Складне речення*
1 складносурядне
2 складнопірядне
3 безсполучникове

4 складне речення з
різними видами
зв'язку

Приклад

- Г Або не сокіл я, або спалила мені неволя крила.
В Хоч була ще рання весна, проте надворі вже було гаряче.
А Я знаю: мова мамина свята, в ній незнищений дух
свободи.
Б Василько вйокнув на коні, і вони побігли підтюпцем,
наближаючись до лісу, що чорною стіною стояв перед ними.
Д Видно, не дуже солодке заміжжя буде (просте речення,
ускладнене вставним словом).

26. *Вид речення*
1 означено-особове
2 узагальнено-особове
3 безособове
4 називне

Приклад

- Б Ой, ходімо, жінко, пшеницю в'язати.
В Згаяного часу і конем не доженеш.
А А з поля тягло духом осінньої стерні.
Д Шум автострад і сутінки музеїв.
Г На столі моїм – книги і квіти
(наявність обставини місця в реченні дає підстави
вважати його двоскладним).

27. *Просте речення*
1 з відокремленим членом
2 зі вставним словом
3 з однорідними членами
4 зі звертанням

Приклад

- В Людський хлопець, дядька Лева небіж, *Лукаш*
на ймення (відокремлена прикладка).
Д І діло, *як на гріх*, не діло – тільки сміх (зі значенням
емоційного ставлення мовця до змісту).
А Митець думає не тільки *розумом*, а й
серцем (однорідні додатки).
Б Тобі, *земле моя рідна і велика, матінко велична*,
мої всі поривання (поширені звертання).
Г Вдалині хиталися дерева і синів задуманий
прибій (складносурядне речення, між частинами якого
перед єднальним сполучником кома не ставиться, бо
вони мають спільний другорядний член – *вдалині*).

28. 1 обидва А числівник
2 усю Д займенник
3 та В сполучник
4 одгороджені Г дієприкметник (форма дієслова).

29. У тексті НЕМАЄ мікротеми, названої в рядку Г **переваги та недоліки у читанні друкованих у звичний спосіб книжок.**

30. Виділене слово в реченні «*Натомість щоразу більше з'являється пасажирів (переважно молодих), озброєних різноманітними **девайсами***» має значення, розкрите в рядку А **технічний пристрій, апарат або прилад, який виконує певні функції.**

31. Засобом міжфразового зв'язку між дванадцятим і тринадцятим реченнями тексту є Г **займенник що.**

32. ОСНОВНУ ДУМКУ тексту можна окреслити твердженням **В** роздуми над цивілізаційними викликами та наголошення на необхідності читання, в будь-який, зручний для людини спосіб.

33. За типом мовлення текст є **А** роздумом.

Частина 2 Українська література

34. Рядки

Кінець нивоньці, кінець.

Понесемо ми вінець.

Пожали, пов'язали,

Косоньки поскладали.

узяті з **Б** календарно-обрядової пісні, а саме: зі жнивварської (літній цикл).

35. Видатна жінка, пам'ятник якій Ви бачите на фото, є героїнею твору **Б** **Нестора Літописця** «Повість минулих літ». Це пам'ятник княгині Ользі в Києві.

36. «...широко охопити всю складність суспільного життя спроможний лише епічний твір, одним словом, новій українській літературі конче потрібний був повістяр, і він прийшов з прихарківського села...», – сказано про автора твору **В** «**Маруся**». Йдеться про Г. Квітку-Основ'яненка, засновника нової української прози.

37. Вийти заміж за першого хлопця, який посвтається, пообіцяла матері героїня твору **Д** «**Наталка Полтавка**» **І. Котляревського**.

38. Рядки з поеми Т. Шевченка «Катерина»

Катерино, серце моє!

Лишенько з тобою!

Де ти в світі подінешся

З малим сиротою?

є у творі **Г** ліричним авторським відступом, бо в цій строфі поет безпосередньо від себе висловлює почуття у зв'язку з долею героїні, виявляє своє ставлення до неї.

39. «Відкинувши фарби епопеї та ідеалізацію минувшини, [автор] цілком «підпорядковує себе минулому», пише не так роман, як хроніку; замість твору, «потешаючого воображення», хоче дати повість трохи дидактичного жанру», – так М. Зеров пояснював написання твору **В** «**Чорна рада**» П. Куліша, першого історичного роману в українській літературі, роману-хроніки.

40. «Добре діло це повіренничество, ей-богу! Другого такого приблизного не знайдеш. А поки-то я на цей шлях вибрався, то чим не був? Був і писарем в пітейній конторі, був обер-об'їждчиком, був прикащиком по економіях, держав биржу в городі, служив у маклера, – скрізь

важко!», – це висловлювання належить **В Трандалсву**, повіреному, герою трагікомедії «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого.

41. Притчу про дерева розповідає герой твору Д **«Мойсей»** І. Франка, а саме: Мойсей – єврейському народові.

42. У повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського зображено життя і побут **Б гуцулів**.

43. *«Ніколи!.. Більше цього ні ви мені, ні я вам не дамо. Наше... наше кохання повинно вмерти зараз, щоб, як хтось сказав, ніколи не вмирати. Розумієте мене, хороший?»*, – ці слова промовляє героїня **А новели «Момент»** В. Винниченка, а саме: панночка Муся до революціонера.

44. Наскрізною особливістю новели «Камінний хрест» В. Стефаника є **Б перенасичення твору покутським діалектизмами**.

45. Уславлення весни як символу любові, життя і натхнення – провідний мотив поезії **В «Арфами, арфами...»** П. Тичини.

46. До шістдесятників належить **Г Григій Тютюнник**. Його життя охоплює 1931-1980 роки. Життя і творчість інших митців слова припадає на першу половину 20 ст.

47. Складна драма «нерівні душ» – поетично-максималістської та буденно-прозаїчної, коли у дівчини «любов сягала неба», а хлопець «ходив ногами по землі», – розкривається у творі **В «Маруся Чурай»** Л. Костенко.

48. Два експреси, протилежні за призначенням, зображуються в романі І. Багряного «Тигрлови» **А в експозиції**.

49. Патріотичними мотивами вірш В. Сосюри «Любіть Україну» близький до поезії **Г «Лебеді материнства»**.

50. Ідея протиставлення загальнолюдських вартостей класовим представлена у творі **Г «Вершники»** Ю. Яновського, а саме: у новелі «Подвійне коло».

51. Загальний тон усмішки «Сом» О. Вишні витриманий у руслі **В рибальських побрехеньок і фантастичних перебільшень**.

52. *«Сам хвилюється і нас усіх хвилює...»*, – так В. Коряк пояснював псевдонім **Б М. Фігільова** (М. Хвильового).

53. У добу постмодернізму виникає літературна організація **Г «Пропала грамота»**.

54. Автор

1 О. Кобилянська

2 Леся Українка

3 І. Котляревський

4 М. Куліш

Персонаж його твору

В Парасинка Чоп'як

Г Килина

Б Лавінія

А Мотрона Розторгуєва

Д Тамара Василівна («мусінька») (героїня роману В. Підмогильного «Місто»)

55. *Жанрово споріднені пари творів*

- 1 «Contra spem spero» Лесі Українки Д «Українське альфреско» Л. Костенко – вірш
2 «Intermezzo» М. Коцюбинського Г «Три зозулі з поклоном» Г. Тютюнника – новела
3 «Кавказ» Т. Шевченка А «Мойсей» І. Франка – поема
4 «Балада про соняшник» І. Драча Б «Бондарівна» – балада
В «Моя автобіографія» О. Вишні – гумореска

56. *Художній засіб*

- 1 інверсія
2 метонімія
3 антитеза
4 гіпербола

Уривок

- Г З очеретів чутно голос сопілки,
ніжний, кучерявий.
В Коли в похід виходила батава, –
її піснями плакала Полтава.
Д Послухай мене, доню моя: краще
білий хліб, ніж чорний, краще пан, ніж хам!
Б Задарма край твій весь политий кров'ю
Твоїх борців?
А Під хвилию спіє хліборобська доля (метафора).

57. *Письменник*

- 1 М. Рильський

Висловлювання про нього

Г «Творча діяльність ... розгорталася тоді в річищі неокласицизму – художньої школи українських поетів, зорієнтованої на античну класику, на продовження гуманістичних традицій...»

- 2 В. Стус

В «... навіть у найтяжчі хвилини життя твердо вірив, що вернеться до народу своїм словом, що край його почує. Боже провидіння вело його, обертаючи фізичне виснаження невірника невичерпністю духовних сил поета...»

- 3 М. Коцюбинський

А «Цей номер один імпресіоніст в українській літературі і один з кращих у європейській, ніде не вживав такого самоозначення, що зайвий раз утверджує органічність його сонцепоклонства»

- 4 О. Довженко

Б «Спогади про світ дитинства були розрадою для митця, коли Сталін оголосив його націоналістом за кіноповість «Україна в огні», і почалося цькування письменника»

Д «...завдяки художній майстерності письменника ми маємо й енциклопедію життя українців Далекого Сходу, і багатопроblemний політичний роман, і чудову пригодницьку книжку...» (це висловлювання про І. Багряного)

58. Здавна в народі кажуть: «Життя прожити – не поле перейти», адже щодня кожна людина, прямуючи стежиною долі, переживає різні моменти: радості і суму, задоволення і розчарування, успіхів та невдач. Комусь таланить більше, а хтось потрапляє в ситуації, здається, несумісні з продовженням життя. Я глибоко переконаний, що будь-яка втрата, будь-яке падіння, будь-який фініш, навіть найтрагічніший та найнесподіваніший, – це не привід опускати руки та закінчувати боротьбу за своє щастя, як не прикро озиратися назад, як не моторошно думати про завтра.

По-перше, варто пам'ятати, що безвихідних положень ніколи не буває. Тож коли людина жива, можливо все, адже вона завжди має вибір у пошукові нових спроб для покращення свого, здавалося, «фатального» становища.

Показовим прикладом цього є боротьба зі згубленим життям головного героя новели В. Стефаніка «Камінний хрест». Змучений безпросвітними злиднями, зігнутий багатолітньою працею в дугу, усвідомлюючи, що рідна земля не спроможна його прогодувати, Іван Дідух, разом зі своєю родиною, знаходить порятунок в еміграції, хоч як боляче і як нелегко було прощатися з Батьківщиною. Проте, попри всі сумніви, він прагне хай на іншому материкові, але почати нове, краще життя.

По-друге, кожна невдача у двобої з химерним фатумом – це прекрасна нагода знайти в собі сили для наступних злетів. Відтак, кожне падіння на життєвому шляху, кожне випробування роблять людей тільки витривалішими та сильнішими.

Безліч прикладів цього можна відшукати в історії нашого багатостраждального народу. Незліченну кількість разів ми були за півкроку від прірви: повстанські рухи, спустошливі війни, голодомори та інші масові знищення, але кожна примха фортуни слугувала для нас рушійною силою продовжити свій нелегкий шлях до незалежності та гідності. Я впевнений, що випробування, яке сьогодні випало на українську долю, також тільки зміцнить нашу єдність, витримку та віру в себе. Тож, як говорять, буде й на нашій вулиці свято!

Підсумовуючи, хочу сказати, що будь-яка життєва розв'язка – це лише початок, новий поштовх до мети. Треба лише розуміти, що кожна безвихідь має своє рішення, а скрутні моменти та нещастя не тільки загартовують, а й вчать людство не припускати прикрих помилок і надалі.